

I. Departementets bemerkninger

1. Innledning

AS Eidefoss er eid av kommunene Lesja, Dovre, Sel, Vågå og Lom med hver sin eierandel på 20 prosent.

Søknaden fra AS Eidefoss gjelder tillatelse til å utnytte fallet i Smådøla for bygging av Smådøla kraftverk. Smådøla har utløp sørvest i innsjøen Tesse i Lom kommune. AS Eidefoss har søkt om to alternativer for bygging av Smådøla kraftverk i dette vassdraget. Overføring av vann fra Veovassdraget har medført betydelig økning av vannføringen i Smådøla. Årlig produksjon for hovedalternativet er beregnet til 47,4 GWh. Det andre alternativet vil gi en årlig produksjon på 28,9 GWh.

Smådøla kraftverk ble behandlet i Stortingsmelding nr. 63 (1984–85) med 3 alternativer. Alle ble ansett for å være konfliktfylte for temaene friluftsliv, vilt, kulturminner og reindrift. Endringer i utbyggingsplanene har medført at konfliktene ble redusert og prosjektet ble unntatt fra Samlet plan i 2008. Smådøla er et elvekraftverk uten reguleringer.

Utbyggingen inngår i et område som i stor grad er berørt fra før. Både landskapet og vassdraget er påvirket av tidligere regulering, veger, ledningsnett, jordbruk og hyttebygging.

2. Saksbehandlingen

I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter vassdragslovgivningen må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. I henhold til vannressursloven § 19 er elvekraftverk med årlig produksjon over 40 GWh i stor grad undergitt de samme regler som utbygginger med reguleringer. For store elvekraftverk gjelder blant annet konsesjonsvurderingen etter vassdragsreguleringsloven § 8. Det som primært skiller denne bestemmelsen fra tilsvarende regel i vannressursloven § 25, er bestemmelsen i annet punktum om at det i tillegg til den vanlige fordels- og ulempevurderingen for allmenne eller private interesser, bør tas hensyn til skade- og nyttevirkninger av samfunnsmessig betydning.

Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvingen ved saksbehandling etter vassdragslovgivningen. Det innebærer at prosjektet om bygging av Smådøla kraftverk og miljøkonsekvensene av tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale satsingen på forbybar energi og hensynet til kraftforsyningen avveies mot tapet eller forringelsen av naturmangfoldet.

Bestemmelsen i naturmangfoldloven § 8 og prinsippene i samme lov §§ 9 til 12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vassdragslovgivningen. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling av søknaden når det skal fattes vedtak etter vassdragslovgivningen.

Departementet bemerker i den sammenheng at prinsippet om bærekraftig utvikling er lagt til grunn som et hovedprinsipp bak vannressurslovens regler, og er gitt en synlig forankring i lovens formålsbestemmelse. Formålsbestemmelsen sikrer at prinsippet inkorporeres i den skjønnsutøving konsesjonsvedtaket bygger på. Miljøhensyn vil veie tungt, og kriterier for konsesjon i medhold av vannressursloven sikrer en konsesjonsrettslig vurdering der også mer langsiktige virkninger tas i betraktning.

3. Utbyggingsalternativ

AS Eidefoss har søkt om to alternativer for kraftverk i Smådøla. Begge alternativene er planlagt med tunnel og kraftverk i fjell, men har forskjellig inntak.

Hovedalternativet er planlagt med en installert effekt på 13,7 MW og produksjon på 47,4 GWh pr år. Inntaket er planlagt om lag 600 meter oppstrøms brua over Smådøla (kote 1000). Inntaksdammen blir om lag 25 meter lang og om lag 11 meter høy. Fra inntaket føres vannet via sjakt og tunell til kraftstasjonen. Vannet føres tilbake til Smådøla via en 500 meter lang utløpstunell. Vegen til adkomsttunnelens påhugg blir 600 meter. Kraftverket tilknyttes det lokale kraftnettet via jordkabel langs adkomst og eksisterende veg. Det er planlagt slipp av minstevannføring mellom inntak og utløp.

Det andre alternativet berører en kortere strekning av Smådøla. Installert effekt vil her bli på 8,3 MW og produksjon på 28,9 GWh pr år. Her blir inntaksdammen rett oppstrøms brua (kote 952). Dammen blir i samme høyde som hovedalternativet, men kun 6-7 meter bred. Vannet føres tilbake til Smådøla via en 250 meter lang utløpstunell. Vegen til adkomsttunnelen blir like lang som ved hovedalternativet.

4. NVEs innstilling og høringsinstansenes merknader til innstillingen

NVE mener at fordelene og nytten med bygging av Smådøla kraftverk er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser og at kravene i vannressursloven § 25 dermed er oppfylt. NVE anbefaler derfor at AS Eidefoss får tillatelse etter § 8 i vannressursloven til bygging og drift av Smådøla kraftverk på de vilkår som følger vedlagt NVEs innstilling. NVEs vurdering legger til grunn hovedalternativet i søknaden og forutsetter gjennomføring av avbøtende tiltak.

Lom kommune går inn for hovedalternativet. Kommunen mener at minstevannføringen på sommeren må økes til 1 m³/s for å redusere negative virkninger for naturmangfold og reiseliv. *Oppland fylkeskommune* har ingen innvendinger mot søknaden, men har en merknad om forholdet til kulturminneloven. *Fylkesmannen* tilrår konsesjon etter hovedalternativet, men med et tidsbegrenset prøvereglement med minstevannføring på 1 m³/sek. om sommeren.

5. Fordeler ved utbyggingen

Hovedalternativet vil gi en produksjon på om lag 47 GWh pr år. Mer utbygging av vannkraft er viktig for å oppfylle kravene i fornybarhetsdirektivet. Utnyttelse av vannkraftressursene er av betydning for å trygge og utvikle lokal næringsvirksomhet. Departementet er kjent med at det er inngått en utbyggingsavtale med Lom kommune som regulerer tiltak og økonomiske forhold som kommunen har sett seg tjent med.

Dersom eksisterende luftstrekk langs Tesse blir fjernet og lagt i kabel og tidligere massetak blir revegetert, vil dette innebære god miljøforbedring av området. For landbruket vil det være positivt at det gjøres en forsterking og utbedring av vegnettet, og at tunellmassen kan benyttes til erosjonssikring av jordbruksområdene.

6. Virkninger på naturmangfold og landskap

6.1 Kunnskapsgrunnlaget

Det følger av naturmangfoldloven § 8 første ledd at offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters

bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Etter naturmangfoldloven § 8 første ledd bygger departementet på følgende kunnskapsgrunnlag:

- Søknad av 11.5.2009
- egne fagrapporter (KU) for temaene: naturmiljø, hydrologi, landskap og kulturminner
- samlerapport (KU), datert februar 2009, der konsekvensene blir gitt en vurdering og anbefaling
- NVEs sluttbefaring av prosjektområdet
- NVEs innstilling av 16.5.2011 med høringsuttalelser til søknaden
- høringsuttalelser til NVEs innstilling.

Departementet finner det samlede kunnskapsgrunnlaget å være i samsvar med det krav til kunnskapsnivå som naturmangfoldloven § 8 oppstiller.

Naturmangfoldloven §§ 4 og 5 og §§ 10 – 12 er vurdert og tatt hensyn til i departementets behandling av søknaden.

6.2 Biologisk mangfold og ferskvannsbiologi

Smådalen ligger i et lavalpint fjellområde. Samlet konsekvens for *flora og vegetasjon* er i konsekvensutredningen vurdert til middels negativ. Fraføringen av vann på strekningen mellom inntak og utløp gir negative virkninger for de prioriterte naturtypene bekkekløft og fossesprøytsoner. Disse naturtypene er godt beskrevet i konsekvensutredningen. Bekkekløfta i Smådøla er grunn og mangler bl.a. overhengende kantvegetasjon som er viktig for stabilt fuktig miljø. Med unntak av den nederste delen av fossen, nedenfor vegen, anses bekkekløfta og elvestrekningen for å være et lite egnet område for rødlistede arter. Kløfta i seg selv har en viss verdi for biologisk mangfold fordi den er velutviklet og ligger over skoggrensa og fordi det ikke finnes noen tilsvarende kløfter i nærheten. Departementet finner ikke at hensynet til denne bekkekløfta har større betydning for konsesjonsspørsmålet.

Området ved den nederste fossen er ikke undersøkt for lav og moser. Bergene under fossen nedstrøms brua er under stadig fuktpåvirkning av fossesprøyt. Vegetasjonen, såkalt "fosse-eng", består av mose, lav og urter samt noe trevegetasjon og er vurdert som "noe truet". De fysiske forholdene tilsier at det er stor sannsynlighet for at dette er et leveområde for rødlistede lavarter, og det kan derfor ikke utelukkes at det her finnes slike arter som ikke er undersøkt. Det er mindre sannsynlighet for forekomst av rødlistede moser. Bekkekløften og fossesprøytsonene er vanskelig tilgjengelige og NVE anbefaler av sikkerhetsmessige årsaker at slike undersøkelser ikke blir gjennomført. Departementet er enig i dette.

I følge føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet når det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger en beslutning kan ha for naturmiljøet. Slipp av tilstrekkelig minstevannføring vil avbøte virkningene for det meste av vegetasjonen på den berørte strekningen, og det er derfor lite sannsynlig at det kan bli noe vesentlig skade eller påvirkning på denne naturtypen dersom konsesjon gis. De mest fuktighetskrevenne artene kan imidlertid bli borte eller få redusert sin bestand. Det bemerkes at under normale forhold ville sannsynligvis ikke disse artene ha vært her, men eksisterer trolig på grunn av mer stabile fuktforhold etter Veo-overføringen med særlig høy vannføring. Departementet

finner at hensynet til denne naturtypen ikke kan være avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

Fuglefaunaen er relativt rik med både spurvefugler, lirype, orrfugler og våtmarksfugler. Elva har en slik beskaffenhet at fossefall kan bruke den til både hekking og matsøk. En utbygging vil kunne forringe livsmiljøet for fossefallet. Fossefallet er imidlertid ikke noen truet art. Fossefallet kan drive næringssøk både oppstrøms og nedstrøms de berørte strekningene, og livsbetingelsene vil også kunne avbøtes godt med tilstrekkelig minstevannføring. Det er flere rovfuglarter og ugler som hekker i områder sør og vest for Tesse. Ingen av rovfuglartene hekker i umiddelbar nærhet til prosjektområdet, men jakter sannsynligvis i området. Hønsørn har status som "sårbar" og kongeørn og fjellvåk er rødlistede som "nær truet".

Skremmeeffekten for storvilt, særlig elg, vil gjøre seg gjeldende under anleggstiden, men forholdene vil trolig stabilisere seg i etterkant og i driftsfasen vil situasjonen for fugler og pattedyr bli tilnærmet den samme som før en eventuell utbygging. Økt ferdsel i området vil kunne påvirke verdien som viltområde etter utbyggingen. Forholdet til fugl og pattedyr kan etter departementets mening ikke anses å være avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

Smådøla var en viktig gyteelv for ørret fra Tesse før overføringene fra Veovassdraget, men er nå forringet av tidligere utbygging. Gytingen foregår i dag i den delen av elven som ligger nedstrøms utløpet, og tiltaket antas derfor ikke å få konsekvenser for gytestrekningen. Fisk er ikke avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

Ved vurdering av forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer og arter bygger departementet på at tiltaket synes å ha relativt begrensede negative effekter på biologisk mangfold og finner at forvaltningsmålet i medhold av naturmangfoldloven §§ 4 og 5 er ivarettatt. Departementet slutter seg for øvrig til NVEs vurderinger, og finner med dette ikke hensynet til negativ påvirkning av botaniske arter eller dyreliv avgjørende for konsesjonsvurderingen.

6.3 Landskap og friluftsliv

Vassdraget kommer ikke i berøring med verneområder. Smådalsvatna naturreservat ligger om lag 6 km vest for planområdet. Departementet bemerker at en gjennomføring av tiltaket ikke vil medføre bortfall av inngrepsfrie naturområder (INON-områder).

Landskapet i Smådalen er vurdert å være av middels verdi. Inngrep i form av anleggelse av nye veger, bygging av dam og redusert vannføring på den berørte elvestrekningen gir imidlertid stor negativ konsekvens lokalt. I tillegg til økt menneskelig aktivitet vil dette påvirke selve opplevelsen av landskapsområdet. Prosjektområdet ligger i høyfjellsnatur. En slik type natur kan være spesielt sårbar for inngrep i og med det kan være svært vanskelig eller ta lang tid, å revegetere vegetasjonsskader. Erfaring fra andre prosjekter har imidlertid vist at sår fra anleggsarbeidet kan minimeres gjennom god detaljplanlegging og oppfølging gjennom anleggsfasen.

Vegen opp til anleggsdammen er negativ for landskapet. Departementet mener at denne vegen bør bli permanent av hensyn til konsesjonærens behov for tilgang til dammen for vedlikehold og eventuelle reparasjoner. Departementet er enig med NVE i at endelig trasé for anleggsvegen kan fastsettes som en del av detaljplanleggingen, og går derfor ikke nærmere inn i denne vurderingen.

Når det gjelder damkonstruksjonen er dette et tiltak som åpenbart vil gi landskapsmessig endring. Dammen vil gi minst negativ virkning på landskapsopplevelsen etter hovedalternativet, da denne anlegges høyere opp enn ved det andre alternativet. Ved dette andre alternativet vil opplevelsen av Smådøla sett fra broen over vassdraget bli totalt endret med en dam rett oppstrøms broen når vannføringen samtidig blir sterkt redusert deler av året.

De positive tiltakene i form av opprydding i tidligere masseuttak og anleggelse av jordkabel og sanering av ledningstrekk langs vegen ved Tesse har betydning for departementets samlede vurdering av tiltakets konsekvenser for landskapsopplevelsen. Under forutsetning av at søker legger vekt på å gjøre inngrepene i terrenget minst mulig, med avbøtende tiltak og vilkår som foreslått og gode landskapsmessige utforminger, mener departementet at negative konsekvenser av de fysiske tiltakene for landskap og friluftsliv ikke kan være avgjørende for konsesjonsvurderingen.

6.4 Kulturminner

Det er registrert flere automatisk fredete kulturminner i området langs Tesse/Smådalen, men i følge konsekvensutredningen berører de fleste enkelttiltakene i liten grad registrerte kulturminner. Det er imidlertid registrert et fangstanlegg på Nåvarsætervangen, der en konkret fangstgrop *id 124286-1*, vil bli direkte berørt av tiltaket. Gropa ligger midt i planlagt vegtrasé til tunellpåhugget og det er vanskelig å bygge vegen uten å skade eller skjemme det automatisk fredete kulturminnet. Riksantikvaren har den 14. juli 2011 gjort vedtak med innvilgelse av søknad om dispensasjon etter kulturminneloven § 8 første ledd og gitt tillatelse til fjerning av fangstgropa. Gjennom detaljplanleggingen kan skadevirkninger i kulturminnesammenheng minimeres. Konsekvensene antas å være størst i anleggsfasen.

6.5 Reindrift, jord- og skogbruksressurser

Skogen i influensområdet er sårbar, og det er derfor restriksjoner for uttak av skog. Området har av den grunn ubetydelig verdi for skogbruk.

På Nåvarsætervangen, like vest for Smådølas utløp i Tesse, er det et dyrkningsfelt for husdyrfôr. På Nåvarsæter ligger setrer i aktiv drift med henholdsvis melke- og fôrproduksjon. Området rundt Nåvarsæter brukes som beite for sau og storfe. Det er også aktiv seterdrift på nordsiden og vestsiden av Tesse. Influensområdet er et viktig område for jordbruk.

I følge konsekvensutredningen vil ikke prosjektområdet beslaglegge arealer som er viktige for tamreindrift i området, men det ligger innenfor reinbeiteområdene for Lom Tamreinlag. Vågå Tamreinlag flytter også gjennom dette området for å komme over til vinterbeiteområdene etter høstslaktingen. Særlig anleggsperioden kan medføre forstyrrelser på reindriften i området. Departementet finner at konfliktene med tamreindriften i området vil la seg løse med god dialog slik at anleggsaktiviteten unngås i sårbare perioder, og kan innstilles i den begrensede tiden reinen samles inn for slakting.

Departementet finner ikke at forholdet til reindrift, jord- og skogbruk i området har vesentlig betydning for konsesjonsspørsmålet.

7. Prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning

Naturmangfoldloven § 10 fastsetter prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning. Dette fordrer kunnskap også om andre tiltak og påvirkninger på økosystemet slik at en kan identifisere den samlede belastningen. Vurderingene skal ta hensyn til både

eksisterende og forventede fremtidige inngrep. I vassdragsforvaltningen har prinsippet om samlet belastning blitt vektlagt i stadig sterkere grad, og har stor betydning ved vurderingen av om konsesjon bør gis. Prinsippet innebærer at vassdragsforvaltningen vektlegger at en helhetlig tilnærming ivaretar miljøverdiene på best mulig måte, samtidig som den kan sikre god ressursutnyttelse.

Det er planer om småkraftverk i området øst for Tesse, i Lågens nedslagsfelt. NVE mener imidlertid at tiltaket bør vurderes i forhold til eventuelle tiltak som ligger lengre vest og den påvirkningen disse får av Veo-overføringen. Det foreligger ingen kjente planlagte tiltak i dette nedbørsfeltet som vil kunne føre til spesielle sumvirkninger utover de som er vurdert gjennom konsekvensutredningen.

Tiltaket vil primært berøre landskapet lokalt. Utbyggingen skal foregå i et område som i stor grad er berørt fra før ved tidligere regulering, veger, jordbruk og hytter. Området ved Smådøla er preget av Veo-overføringen og reguleringen av innsjøen Tesse. Smådøla har sitt utløp i Tesse som fungerer som inntaksmagasin for Øvre, Midtre og Nedre Tesse kraftverk.

Helårlig minstevannføring i utbyggingssaken her vil være i samsvar med prinsippet om økosystemtilnærming i naturmangfoldloven § 10. Slipp av minstevannføring hele året i Smådøla vil opprettholde viktige biologiske funksjoner i elva, og hensyn til landskap, friluftsliv og reiseliv.

De påviste konsekvensene av hovedalternativet kan etter departementets mening reduseres til et akseptabelt nivå ved gjennomføring av avbøtende tiltak som slipp av tilstrekkelig minstevannføring, miljøtilpasning av fysiske inngrep og innføring av standardvilkår. I denne sammenheng legges vekt på at tiltakshaver ønsker å foreta landskapsmessige forbedringer gjennom å fjerne eksisterende luftstrekk langs Tesse og erstatte disse med kabel, samt revegetere et tidligere massetak. Tunellmassen skal i særlig grad benyttes til erosjonssikring av dyrkingsfeltene ved Smådøla.

Departementet finner at Smådøla-utbyggingen gir en relativt beskjeden økning i den samlede belastningen på naturmangfold og økosystemer i regionen, jf. naturmangfoldloven § 10. Etter departementets mening vil ikke bygging av Smådøla kraftverk medføre eller forsterke ulemper av betydning i området.

8. Tiltaket vurdert etter vannforskriften

Ved vurderingen av om konsesjon skal gis, har departementet foretatt en vurdering av kravene i vannforskriften (15.12.2006 nr 1446) § 12 om ny aktivitet eller nye inngrep. Gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene eller ulempene ved tiltaket er vurdert. Det er satt vilkår i konsesjonen som anses egnet for å avbøte en negativ utvikling i vannforekomstene – slipp av minstevannføring og hjemmel for å kunne pålegge ulike miljøtiltak.

Etter vannforskriften § 12 kan nye fysiske inngrep gjennomføres i en vannforekomst selv om miljøtilstanden svekkes dersom:

- alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden for vannforekomsten,
- samfunnsnyttene av de nye inngrepene eller aktivitetene er større enn tapet av miljøkvalitet og

- formålet med de nye inngrepene ikke med rimelighet kan oppnås kostnadseffektivt på andre miljømessig bedre måter.

Etter departementets syn viser vurderingen av tiltaket i forhold til prinsippene i naturmangfoldloven at inngrepet ikke har store konsekvenser for vannmiljøet. Det vil bli fastsatt pålegg om avbøtende tiltak for å redusere virkningene.

Overføringen av vann fra Veovassdraget til Smådøla, som for en stor del er brevann, gjør vannkvaliteten uegnet til drikkevannsformål. Konsekvensene for vannkvaliteten av en utbygging av Smådøla kraftverk vil bli liten negativ i anleggsfasen og liten til ubetydelig negativ i driftsfasen. Når fagrapportens tiltak mot forurensning gjennomføres, vil påvirkningene på miljøet fra forurensning og avfall få ubetydelig omfang.

Formålet med utbyggingen er å øke produksjonen av fornybar elektrisitet. Departementet vurderer samfunnsnyttene av inngrepet til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Departementet har kommet til at fordelene med fornybar kraft som denne utbyggingen medfører, miljømessig sett ikke kunne vært oppnådd så kostnadseffektivt på andre måter. Departementet anser vilkårene i vannforskriften § 12 som oppfylt.

9. Konklusjon

Olje- og energidepartementet mener det kan gis tillatelse til de vannkraftprosjekter som innebærer en samfunnsmessig forsvarlig bruk av vannressursene, og som samtidig kan forsvares ut fra prinsippet om å ta tilbørlig hensyn til blant annet biologisk mangfold. I den vurderingen som må foretas, skal hensynet til kraftforsyningsikkerhet og fornybar energi avveies mot negative virkninger for biologisk mangfold, herunder for enkelte naturtyper og arter.

Etter departementets vurdering foreligger et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag til å fatte vedtak i saken. Naturmangfoldloven §§ 9 til 12 er vurdert og hensyntatt i departementets behandling av søknaden.

Den største negative konsekvensen av tiltaket vil være fraføringen av vann på strekningen mellom inntak og utløp, både når det gjelder opplevelsesverdi samt prioriterte naturtyper. Vegen frem til inntaket vil også bli et synlig inngrep i dette høyfjellsområdet. Departementet legger vekt på at avbøtende tiltak vil redusere de negative konsekvensene for natur og miljø i vesentlig grad. Disse tiltakene følges opp og godkjennes av NVE gjennom detaljplanleggingen av prosjektet.

Departementet har kommet til at de negative konsekvenser for natur, landskap og miljø etter hovedalternativet er akseptable i forhold til verdien av fornybarkraft som denne utbyggingen medfører. Det er kommet fram at både fylkesmannen i Oppland og Lom kommune går inn for hovedalternativet. Det andre alternativet vil gi vesentlig mindre produksjon enn hovedalternativet, mens de negative virkningene, med unntak av lengde på berørt elvestrekning, ikke er særlig mindre. Selve damkonstruksjonen vil bli mer synlig fra offentlig veg ved dette andre alternativet.

Olje- og energidepartementet legger vekt på distriktets positive holdning til utbyggingen. I tillegg til et betydelig bidrag i utbyggingen av fornybar energi, kan denne utbyggingen gi verdiskapning og positive ringvirkninger i lokalsamfunnet med økning av lokale investeringer og av aktiviteten for det lokale næringslivet.

Etter en helhetsvurdering er Olje- og energidepartementet kommet til at fordelene ved tiltaket er større enn ulempene for allmenne og private interesser herunder vurdering av skade- og nyttevirksomheter av samfunnsmessig betydning, jf vassdragsreguleringsloven § 8. Departementet tilrår at tiltaket gis konsesjon etter vannressursloven § 8, jf. § 19. Tiltaket omfatter bygging av Smådøla kraftverk etter hovedalternativet på de vilkår som er foreslått av NVE.

Det er ikke påvist noen resipientproblematikk i området, og departementet finner det ikke nødvendig at det gis tillatelse til reguleringen etter lov om vern mot forurensninger og avfall. Det må søkes særskilt om tillatelse etter forurensningsloven for utslipp i forbindelse med anleggsarbeidene. Dette gjelder særlig tilslammet vann ved tunelldriving, anleggsdrift med maskiner og bruk av kjemikaler.

Det er behov for ekspropriasjon for fallstrekning like nedstrøms inntaket i tillegg til areal i forbindelse med inntaket, uttaket, veger og riggområder mm. AS Eidefoss har opplyst at selskapet gjennom lengre tid har forsøkt å komme til enighet med fallrettseier, Statskog SF, men at noen avtale ikke er kommet på plass. Departementet viser til NVEs vurdering, og tilrår at det gis samtykke til ekspropriasjon i medhold av ervervsloven § 2 første ledd nr. 51, jf. annet ledd. I likhet med NVE ser departementet ikke grunnlag for å gi tillatelse til omsøkt forhåndstiltredelse før skjønn er krevd.

Forholdet til energiloven

Produksjonen fra Smådøla skal tilknyttes det lokale 22 kV distribusjonsnett ved Tesse. Eidefoss er selv konsesjonær for området. I likhet med NVE finner ikke departementet forhold knyttet til det elektriske anlegget å være av større betydning for konsesjonsspørsmålet.

Forholdet til kommunale og fylkeskommunale planer

Området er i kommuneplanens arealdel avsatt som et LNF-område uten bestemmelser. Det foreligger dermed et generelt forbud mot bygging av anlegget og prosjektet må derfor avklares i forhold til kommunens arealplaner. Fylkesplanen har ingen konkrete føringer for prosjektområdet.

II. Departementets merknader til vilkårene

Til Post 1 Konsesjonstid og revisjon av vilkårene

Vilkårene kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 som gjelder elvekraftverk over 40 GWh, jf. vannressursloven § 19 annet ledd.

Til Post 2 Konsesjonsavgifter og næringsfond

Det fastsettes konsesjonsavgifter i medhold av industrikonsesjonsloven § 2 tredje ledd nr. 13, jf. vannressursloven § 19 annet ledd.. I likhet med hva som er vanlig ved nye konsesjoner settes konsesjonsavgiftene til kr 24,- pr. nat. hk. til kommunen og kr 8,- pr. nat. hk. til staten. Tiltaket er ikke av en slik art og omfang at det fastsettes næringsfond i medhold av vassdragslovgivningen.

Til Post 4 Byggefrister

Konsesjonen faller bort dersom ikke arbeidet settes i gang innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år, jf. vannressursloven § 19 tredje ledd og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1. Fristen kan etter søknad forlenges. I NVEs vilkårssett benyttes ordlyden "under særlige omstendigheter kan fristene forlenges". Dette er ikke lenger ordlyden i vassdragsreguleringsloven § 12 nr 1. I dag

lyder bestemmelsen at "Kongen kan dispensere fra disse bestemmelser". Ved lovendringene i 1992 ble byggefristen endret fra 2 år til 5 år. Om forlengelse av fristen heter det i Ot.prp. 50:

"Departementet er av den oppfatning at en slik frist ikke bør være absolutt. Det foreslås derfor at en utbygging kan skyves frem i tid etter søknad til departementet.

Unntaksbestemmelsen i siste punktum foreslås derfor opprettholdt. Unntaksregelen bør praktiseres mildt. Men det må fra konsesjonærens side sannsynliggjøres at utbygging vil finne sted."

Departementet bemerker at begrepet "under særlige omstendigheter" ikke lenger bør brukes i vilkårene og har fjernet dette i ordlyden til post 5.

Til Post 7 Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.

Arealutnyttelsen i prosjektområdet skal begrenses så langt det lar seg gjøre for å ta vare på den opprinnelige vegetasjonen i området. Arealer som benyttes midlertidig, tilbakeføres i størst mulig grad til naturlignende tilstand ved revegetering. Eventuelle massedeponi formes etter landskapet og sås til.

Bygging av ny veg vil være permanent. Anleggsvegen opp til dammen legges så skjult som mulig i landskapet. Endelig trasé fastlegges som del av detaljplanleggingen.

Det må legges stor vekt på å tilpasse dam, inntak, tunnel og kraftstasjon til omgivelsene. Konsesjonæren må tilstrebe seg å minimere alle øvrige inngrep i det sårbare terrenget. Disse forholdene ivaretas gjennom godkjenningen av detaljplanene.

Konsesjonæren plikter å erstatte eksisterende stolper og ledninger langs Tesse med jordkabel som legges langs vegen.

NVE kan sette restriksjoner på byggearbeidet av hensyn til rovfugl gjennom godkjenning av detaljplaner og oppfølging i byggeperioden dersom dette anses nødvendig. Anleggsarbeidet bør hensynta tamreindriften, og avklares nærmere med reieierne.

Til Post 9 Automatisk fredete kulturminner

For å minimere konsekvensene for kulturminner i området, må konsesjonær stå i nær kontakt med kulturminnemyndighetene under utarbeidelsen av detaljplanene.

I forbindelse med dispensasjonen for tiltaket som er i konflikt med fangstgropa ved Nåvårsætervangen stiller Riksantikvaren vilkår om at Kulturhistorisk museum før anleggsstart og på tiltakshavers bekostning skal foreta en arkeologisk utgravning av kulturminnet.

Til Ny Post 10 Vannslipping

AS Eidefoss har foreslått slipp av minstevannføring på 500 l/s om sommeren og 195 l/s om vinteren. 5-persentil sommervannføring er omtrent det dobbelte av dette – 944 l/s. En 5-persentil sommervannføring vil i følge konsesjonssøker redusere negativ påvirkning på biologisk mangfold, friluftsliv og landskap, men i følge konsekvensutredningen vil ikke konsekvensgraden endres ved å doble vannføringen.

Av hensyn til nok fukt i det området som ikke er undersøkt for rødlistede arter, foreslår både fylkesmannen og Lom kommune en minstevannføring på 1000 l/s fra 1. mai og ut september.

I hovedsak er det av hensyn til landskap og for biologisk mangfold at det bør fastsettes en minstevannføring. Et påslipp på 500 l/s om sommeren som foreslått i søknaden, vil etter NVEs oppfatning være for lite til å ivareta mulige rødlistete arter samt opprettholde elvas funksjon som landskapselement i den perioden hvor bruken av områdene er størst. NVE mener vannslippet i denne perioden bør tilsvare 5-persentil vannføring. Selv om mektigheten av elvas vannførsel vil være redusert, vil dette vannslippet sammen med tilsig fra restfeltet bidra til at elva fortsatt vil være godt synlig i landskapet. Resterende del av året kan det slippes en lavere minstevannføring. Etter NVEs mening vil vannføringen som foreslått i søknaden (5-persentil vinter) være tilstrekkelig for å opprettholde viktige biologiske funksjoner på utbyggingsstrekningen. Departementet slutter seg til NVEs vurderinger. Et slipp i denne størrelsesorden vil tilsi et samlet produksjonstap på om lag 3,6 GWh/år, men departementet finner at hensyn til landskap og biologisk mangfold her må vektlegges fremfor prosjektets økonomi.

Departementet tilrår med dette følgende påslipp av minstevannføring fra inntaksdammen:

I tiden 1. mai – 30. september slippes en minstevannføring på 1000 l/s. Resten av året slippes en minstevannføring på 194 l/s.

Med en slik vannslipping vil det trolig sikres nødvendig gjennomstrømming av hensyn til det biologiske mangfoldet. Med den foreslåtte vannføringen er det tatt tilstrekkelig hensyn til det biologiske mangfoldet og fossen som landskapselement.

Vedlegg:

Vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 for AS Eidefoss til å bygge Smådøla kraftverk i Lom kommune, Oppland

1

(Konsesjonstid og revisjon)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr 3 første ledd.

2

(Konsesjonsavgifter)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten på kr 8 pr. nat.hk. og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer på kr 24 pr. nat.hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdselsloven kap. 7.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret fortrinnsvis anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtektene for fondet skal være undergitt godkjenning av fylkesmannen.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 (Konsesjonsavgifter) og kontroll med vannforbruket skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere 5 år jf. vannressursloven § 19 tredje ledd og vassdragsreguleringsloven § 12 nr 1. Fristene kan forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis

major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, kulturminner m.v., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen

må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet

- a. å sørge for at forholdene i berørte vassdrag er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og ev. regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredede kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredede kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og eventuelt Sametinget) med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 andre ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Vannslipping)

I perioden 01.05-30.09 skal det slippes 1000 l/s og i perioden 01.10-30.04 skal det slippes 194 l/s. Dersom tilsiget er mindre enn kravet til minstevannføring skal hele tilsiget slippes forbi. Kraftverket skal i slike tilfeller ikke være i drift.

Kraftverket skal til enhver tid kjøres etter tilsiget, alle endringer skal skje gradvis, og typisk start-/stoppkjøring skal ikke forekomme.

Ved inntaksdammen skal det etableres måleanordning for registrering av minstevannføring. Dataene skal forelegges NVE ved forespørsel.

Viser det seg at slippingen etter dette vilkåret medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i vilkåret som finnes nødvendige.

11

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse å utføre eller bekoste tiltak

som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.

12

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignjengelige.

13

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorleksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

14

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

15

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

16

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelsesrapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

17

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

18

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

19

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettsstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59. Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan det ilegges overtredelsesgebyr, eller straff med bøter eller

fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven §§

60a og 63 første ledd bokstav c.